

NAPOLEONA KARU IZPĒTEI VELTĪTA KONFERENCE MASKAVĀ

2010. gada 23. aprīlī norisinājās gadskārtējā muzeja – panorāmas “Borodinas kauja” rīkotā starptautiskā zinātniskā konference, kas veltīta Napoleona karu tematikai. Šoreiz tā pulcēja pētniekus no Krievijas, Baltkrievijas un Latvijas. Savas korekcijas dienaskārtībā ieviesa Īslandes vulkāna izvirduma pelnu radītie aviosatiksmes traucējumi.

Konferences darbu ievadīja A. Puškina Valsts muzeja pētniece Lidija Ivčenko (*Лидия Ивченко*). Viņas uzstāšanās bija veltīta 1812. gada kara historiogrāfijas attīstības tendencēm, no kurām pētniece izcēla:

- 1) faktoloģiski virzītu pētījumu dominēšanu;
- 2) “aizraušanos” ar 1812. gada notikumu izpēti;
- 3) militāro operāciju izpētes dominēšanu.

L. Ivčenko atzīmēja, ka pēdējos gados iznākuši vērtīgi un faktoloģiski bagāti pētījumi, kuru izstrādi sekmējušas jaunu avotu publikācijas, tomēr vienlaikus viņa uzsvēra, ka metodoloģisko jautājumu aplūkošana vēsturnieku darbos nav pietiekama. Viņasprāt, vēsturnieki Krievijā nepamatoti atrauj 1812. gadu no 1813. un 1814. gada notikumiem, tāpat kā militārās operācijas – no sociālajiem un ekonomiskajiem procesiem valstī, kas kopumā rada sadrumstalotu ainu par Napoleona karu laikmeta iezīmēm Krievijas un Eiropas vēsturē. L. Ivčenko vērsa kolēģu uzmanību uz to, ka, tuvojoties 1812. gada kara jubilejai, izdevniecības no jauna izdod populārākos Krievijas impērijas laika un padomju perioda pētnieku darbus par attiecīgo tēmu. Tajos saglabājas autoru pārstāvētās ideoloģiskās nostādnes, kuras nekritiski pieņem arī lasītājs. Kā negatīvu krievu historiogrāfijas tendenci L. Ivčenko atzīmēja pētnieku pārlieko bijību pret pretinieku un vēlēšanos to glorificēt. Šajā jautājumā referentei oponenta Krievijas Valsts vēstures muzeja pētnieks Viktors Bezotosnijs, kurš pretēji L. Ivčenko uzskata, ka krievu vēsturnieki bieži centušies attēlot Napoleona karaspēku kā vāju, neorganizētu un nedisciplinētu, tā grēkojot pret vēsturisko realitāti.

Krievijas kultūras vērtību saglabāšanas pārvaldes darbinieks Aleksandrs Podmazo (*Александр Подмазо*) prezentēja auditorijai savus jaunākos atklājumus par portretiem, kuri ievietoti 1812.–1815. gada karos iesaistīto krievu ģenerāļu vārdnīcā.¹ Referents ieteica kolēģiem nepaļauties uz ģenerāļu portretu autentiskumu, kurus komentējis Aleksandrs Goršmans. A. Podmazo noskaidrojās, ka daļa no tiem ir kopijas no citu gleznotāju darbiem un ka tajās pieļautas neprecizitātes attiecībā pret mundieru noformējumu un apbalvojumu izvietojumu. Tas atsaucas arī uz A. Goršmana sastādītajām ģenerāļu biogrāfijām, kurās ieviesušās kļūdas. A. Podmazo pieļauj, ka kopijas, kuras nosauktas par nezināma autora darbiem, patiesībā ir A. Goršmana zīmētas.

Muzeja – panorāmas “Borodinas kauja” darbinieks Boriss Proskurins (*Борис Проскурин*) savu uzstāšanos veltīja 19. gs. sākumā Krievijas armijā

¹ Словарь русских генералов, участников боевых действий против армии Наполеона Бонапарта в 1812–1815 гг. // Российский архив. Т. 7. – Москва: ТРИТЭ, 1996. – С. 288–645.

sastopamo slimību analīzei. Pētot rekrūšu depo, viņš pievērsis uzmanību veselības aprūpei karavīru koncentrācijas vietās. B. Proskurins atzina, ka medicīnas attīstība 19. gs. sākumā nevarēja nodrošināt pienācīgu ārstēšanu daudz, īpaši venerisko un garīgo slimību gadījumos. Starp ārstniecības metodēm plaši izplatīta bija asiņu nolaišana, kas dažu slimību gadījumos bija kaitīga, bet citos gadījumos nolaisto asiņu daudzums būtiski pārsniedza pieļaujamās normas. Tāpat B. Proskurins uzsvēra, ka 19. gs. sākumā bija grūti atšķirt patiesi kurlu, slimojošu ar epilepsiju vai plānprātīgu cilvēku no simulanta, tādēļ slimi cilvēki nonāca armijā un bija spiesti dienēt.

Krievijas Valsts vēstures muzeja darbiniece Gaļina Nosova (*Галина Носова*) pievērsās 1812. gadā norisošo finansiāli ekonomisko procesu analīzei Krievijas rietumu guberņās. Pētot nodokļu politikas izmaiņas, ārējās tirdzniecības organizāciju un kontrabandas apkaršanu, pētniece nonākusi pie secinājuma, ka 1812. gads iezīmē brīdi, kad rietumu guberņas (agrākās Polijas teritorijas) ekonomiski iekļāvās pārējā Krievijas teritorijā un veidoja vienotu veselumu, pretstatā zināmāi autonomijai, kas bija pastāvējusi iepriekš. G. Nosova uzsvēra, ka nepamatots ir atsevišķu vēsturnieku uzskats par rietumu guberņu ekonomisko atpalicību, jo 19. gs. sākumā šajā reģionā attīstījās, piemēram, audumu, cepuru un stiklu fabrikas. Tāpat referente atzīmēja, ka ne vienmēr paties ir uzskats par neracionālu valsts īpašumu izmantošanu, jo apskatāmā periodā valsts mēģināja optimizēt savu uzņēmumu darbību, tai skaitā rūpējies par zemiņu tiesību ievērošanu, un sakārtot valsts mežu izmantošanu, lai nodrošinātu resursu atjaunošanos.

Latvijas vēstures institūta asistente Anita Čerpinska aplūkoja 1812. gada septembrī notikušo Rīgas garnizona un Somijas korpusa uzbrukumu Napoleona armijas 10. korpusam. Referente atklāja Pēterburgā izstrādātā plāna neatbilstību reālajiem apstākļiem, kas izraida būtiskas plāna korekcijas un var tikt uzskatīts par vienu no operācijas neizdošanās iemesliem. A. Čerpinska analizēja krievu spēku uzbrukuma gaitu, Prūsijas divīzijas sarīkoto pretuzbrukumu un operācijas rezultātus, kas nebija viennozīmīgi negatīvi krievu pusei, neskatoties uz sakāvi kaujas laukā.

Valsts Ermitāžas darbinieks Pāvels Suslovs (*Павел Сулов*) iepazīstināja auditoriju ar Elbas salas vienības personālsastāvu, respektīvi, izanalizēja, kādi virsnieki 1814. gadā brīvprātīgi pieteicās pavadīt Napoleonu trimdā. P. Suslovs bija apkopojis viņu biogrāfiskos materiālus un secināja, ka tie lielākoties bija Napoleona karu veterāni, to vidū daudzi gvardes virsnieki. Viņi, neskatoties uz Napoleona sakāvi un ierobežotajiem materiālajiem līdzekļiem, palika uzticīgi savam imperatoram.

Pārējie referāti bija veltīti Napoleona karu dalībnieku biogrāfijām, iedzīvotāju ziedojumu karadarbības atbalstīšanai un kara radīto materiālo zaudējumu analīzei. Muzejs – panorāma plāno izdot konferences materiālu krājumu un nākamgad atkal aicināt vēsturniekus dalīties ar saviem jaunākajiem atklājumiem Napoleona karu izpētē.

Anita Čerpinska